

Stahel

Gettysburg speech

6. OLDAL

1968. Máj. 30.

SZABADSÁG

LINCOLN MAGYAR TÁBORNOKA

Eredeti címe:
Lincoln és a szentanak Irta: VASVÁRY ÖDÖN

Az amerikai nép nem régen emlékezett meg Lincoln születésnapjáról, amely, mint tudjuk, február 12-én van. Ilyenkor cikkek jelennek meg,

Vasváry Ödön

amelyek több-kevesebb szerencsével, valami újat próbálnak mondani, valami eddig ismeretlen adattal próbálják gazdagítani az amúgy is óriási Lincoln irodalmat. Egy ilyen most megjelent cikk Lincoln híres gettysburgi beszédével foglalkozik és azt az amerikai történelem egyik igazi "mystery story"-jának mondja a sok ellentétes adat miatt, amely a híres beszéddel kapcsolatban közszá-

jon forog.

Még mindig nem tudják pontosan, hogy Lincoln mikor és milyen körülmények között írt a rövid beszédet. Azt sem tudják, hogy papírról olvasta-e vagy emlékezetből mondta el. Azt sem, hogy tetszéssel vagy közömbösen fogadta a hallgatóság, vagy egyáltalában hallották-e?

A cikk említi Stahel-Számvald Gyulát, a magyar származású tábornokot is, aki Lincolnnal együtt ment a vonaton Gettysburgba, mint vezetője az elnököt kísérő öt tagból álló tábornoki csoportnak.

William E. Barton "Lincoln at Gettysburg" című, 1950-ben megjelent könyvében szószerint közli Stahel-Számvald egyik nyilatkozatát; amelyben a tábornok elmondja, hogy az utat Lincoln-nal egy vasuti kocsiban tette meg. Ott láttam, mondja Stahel, hogy az elnök valamit ír egy térdére tett mappán. Szentül hiszem, hogy azt a híres beszédét írta, amit a gettysburgi csatatéren elmondott és amit a hallgatóság az alkalomhoz illő csendben, méltósággal hallgatott meg, bár arra nem emlékszem, hogy volt-e tapsolás utána.

A most megjelent cikk, amelyre utalok, gúnyosan ezt írja: "Nem kisebb személyiség, mint Julius Stahel tábornok mondja hogy látta, amikor Lincoln a térdén írta a beszédet. A tábornoknak nagyon éles szemének kellett lennie, mert a katonai jelentések szerint ő egy másik vonaton

ment, amely csak öt órával később ért Gettysburgba Lincoln vonatja után."

"Szemtanu" számtalan részletre bőven volt mindig, olyanok is, akik ott voltak és biztosan tudják, hogy Lincoln az uton nem írt semmit. Egyesek biztosak benne, hogy írt, még pedig ceruzával, amit Andrew Carnegie kölcsönzött neki — aki különben, mint megállapították, nem is volt a vonaton. Voltak, akik látták, hogy barna csomagoló papirosra írt, de olyanok is, akik esküdni tudnának rá, hogy az elnökkel szemben Edward Everett, a gettysburgi ünnep másik nagy szónoka ült, aki pedig már akkor Gettysburgban volt. És így tovább.

A legáltalánosabban elfogadott megállapítás az, hogy Lincoln a világhírévé lett rövid beszédét két részletben írta. Az elejét még a Fehér Házban, a másik felét pedig már Gettysburgban írta hozzá.

Annak az igazságát, hogy Stahel egy másik vonaton ment az elnök után, amely öt órával később ért Washingtonba, bajos elfogadni, még akkor is, ha vannak egyes katonai dokumentumok, amelyek ezt állítják. Nem lehetetlen, hogy ilyen dokumentum csakugyan van, amit azonban feltehetőleg egy korábbi terv alapján írtak, amit

később megváltoztattak. Bajos feltételezni, hogy éppen az az öt tábornok~~le~~ lett volna Lincoln vasúti kocsiján, akik mint disz kiséret, az ország hadseregét képviselték. Az öt nagynevű tábornokból álló kiséretet pedig Stahel vezette.

Stahelt mindenki komoly, higgadt, szavahihető embernek ismerte és Lincoln különösen bízott benne. A gettysburgi ut nevezetes esemény volt, amelynek egyes részleteit egy ilyen ember nem felejtí el. Stahel katonásan szűkszavú ember volt, akitől távol állt az üres dicsekedés és akiről nem lehet feltételezni azt, hogy a saját jelenlétét hangsúlyozza, amikor nem volt ott, vagy azt állítsa, hogy Lincolnnal egy vonaton, ugyanabban a kocsiban ment, amikor pedig az igazság az lett volna, hogy egy másik, sokkal későbben indult vonaton utazott.

Stahel sajátkezűleg írta le, a hadügyminisztérium kérésére, katonai pályafutását. A hosszú írásban természetesen beszél a piemonti csatáról is, amiért a Congressional Medal of Honor kapta. A minden nagyzsolástól vagy dicsekedéstől mentes, egyszerű írás mint szavahihető embert mutatja be a tábornokot, aki nem szorult rá, hogy bármikor, bármilyen vonatkozásban valótlanságot mondjon, vagy meg nem történt dolgot megtörténtnek állítson.

Mi továbbra is hinni fogjuk, hogy Stahel nem képzelődött és nem lóditott, amikor a gettysburgi ut részleteiről beszólt.